

زبان های توصیف سخت افزار و مدارها

دانشگاه صنعتی اصفهان

دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر

امیر خورسندی

زمستان ۱۴۰۱

زبان توصیف سخت افزار Verilog

تاریخچه

- زبان توصیف سخت افزار
- ارائه شده در سال ۱۹۸۳
- استاندارد IEEE 1364
- قواعد دستوری مشابه زبان C
- اجرای موازی و همروند دستورات

مقایسه HDL با Programming Language

- خروجی PL یک برنامه کامپیوتری است.
- برنامه کامپیوتری مجموعه ای از دستورات متوالی است که برای پردازنده مشخص می کند به ترتیب و در طول زمان چه کارهایی را انجام دهد.
- خروجی HDL یک مدل برای مدار سخت افزاری دیجیتال است.
- این مدار شامل بلوک های مختلفی است که به طور همزمان کارهای متفاوتی را انجام می دهند.

سطوح مختلف توصیف سخت افزار

- ترانزیستورها

- دروازه های منطقی

- RTL

- توصیف رفتاری (الگوریتمی)

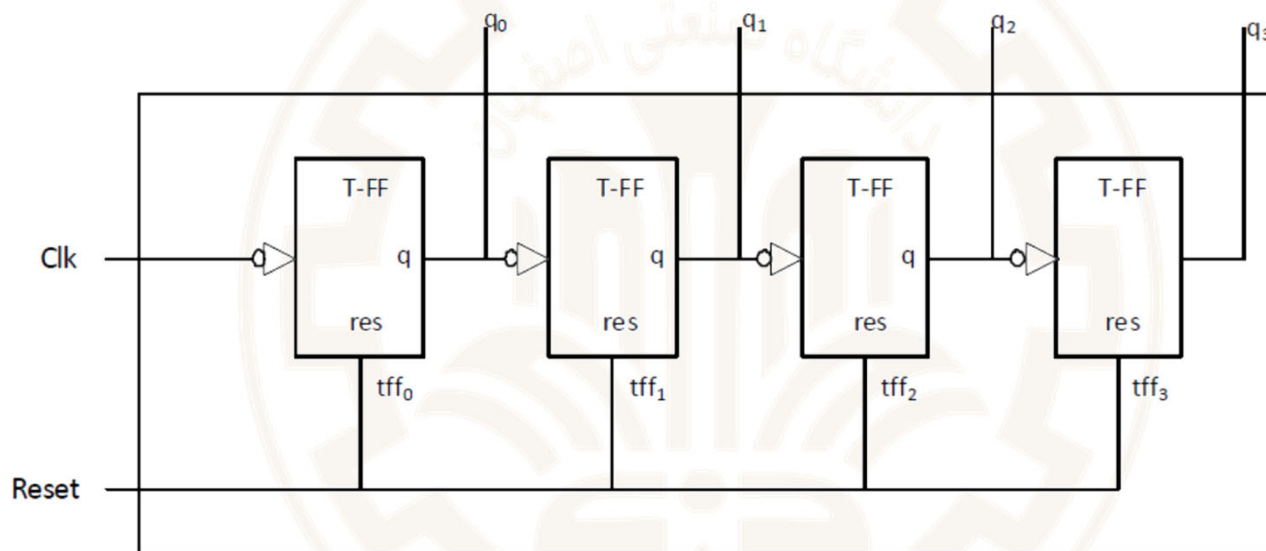

روش های مختلف طراحی

- طراحی سلسله مراتبی
- طراحی از بالا به پایین
- طراحی از پایین به بالا
- در عمل طراحی با استفاده از روش ترکیبی و با شروع از هر دو جهت انجام می شود.

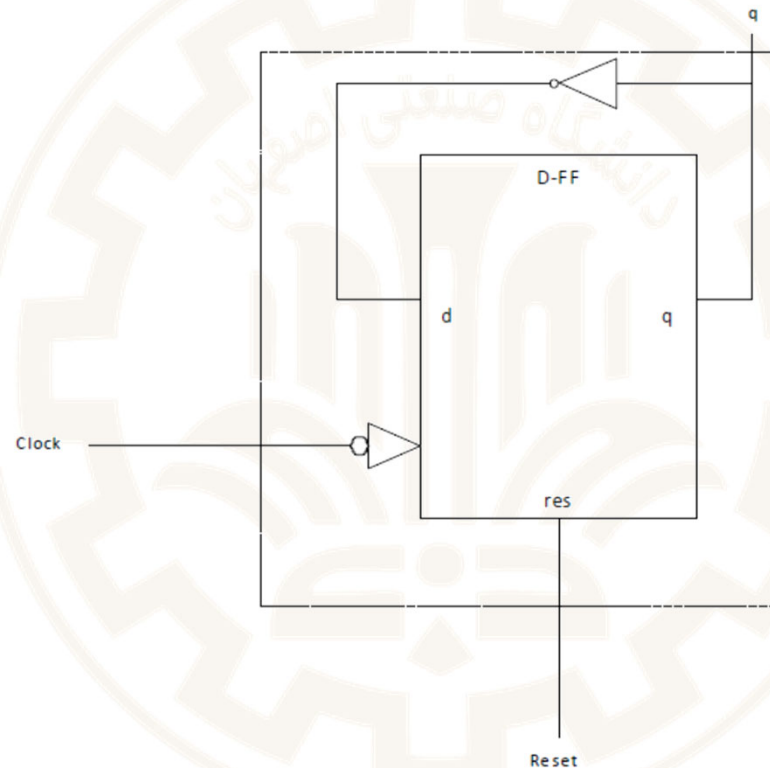
مثال

• شمارنده ۴ بیتی

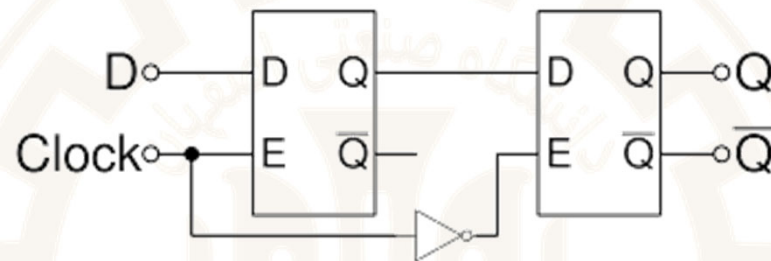
مثال (ادامه)

- فلیپ فلاپ نوع T

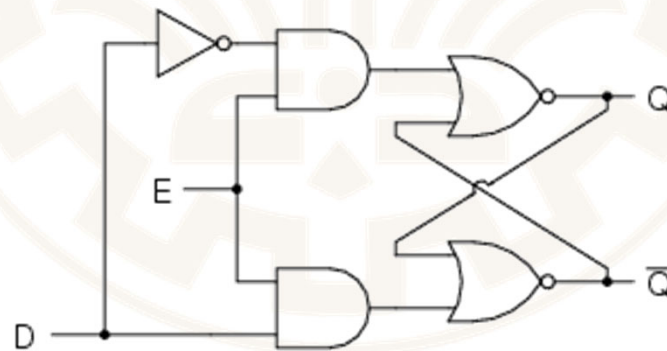

مثال (ادامه)

- فلیپ فلاپ نوع D

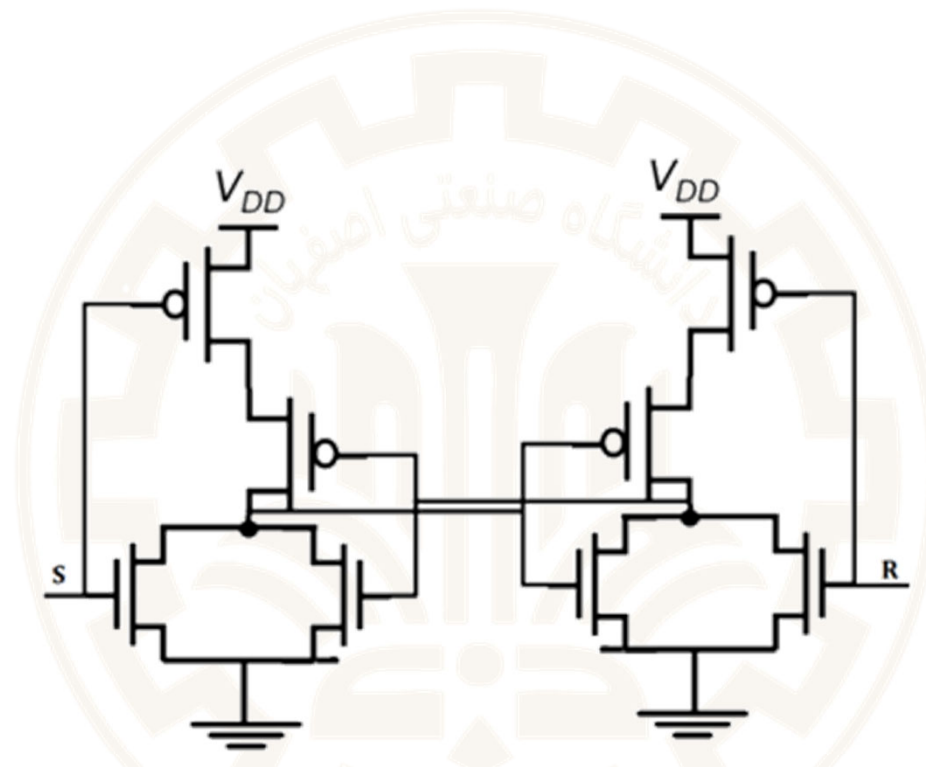

- نگه دار نوع D

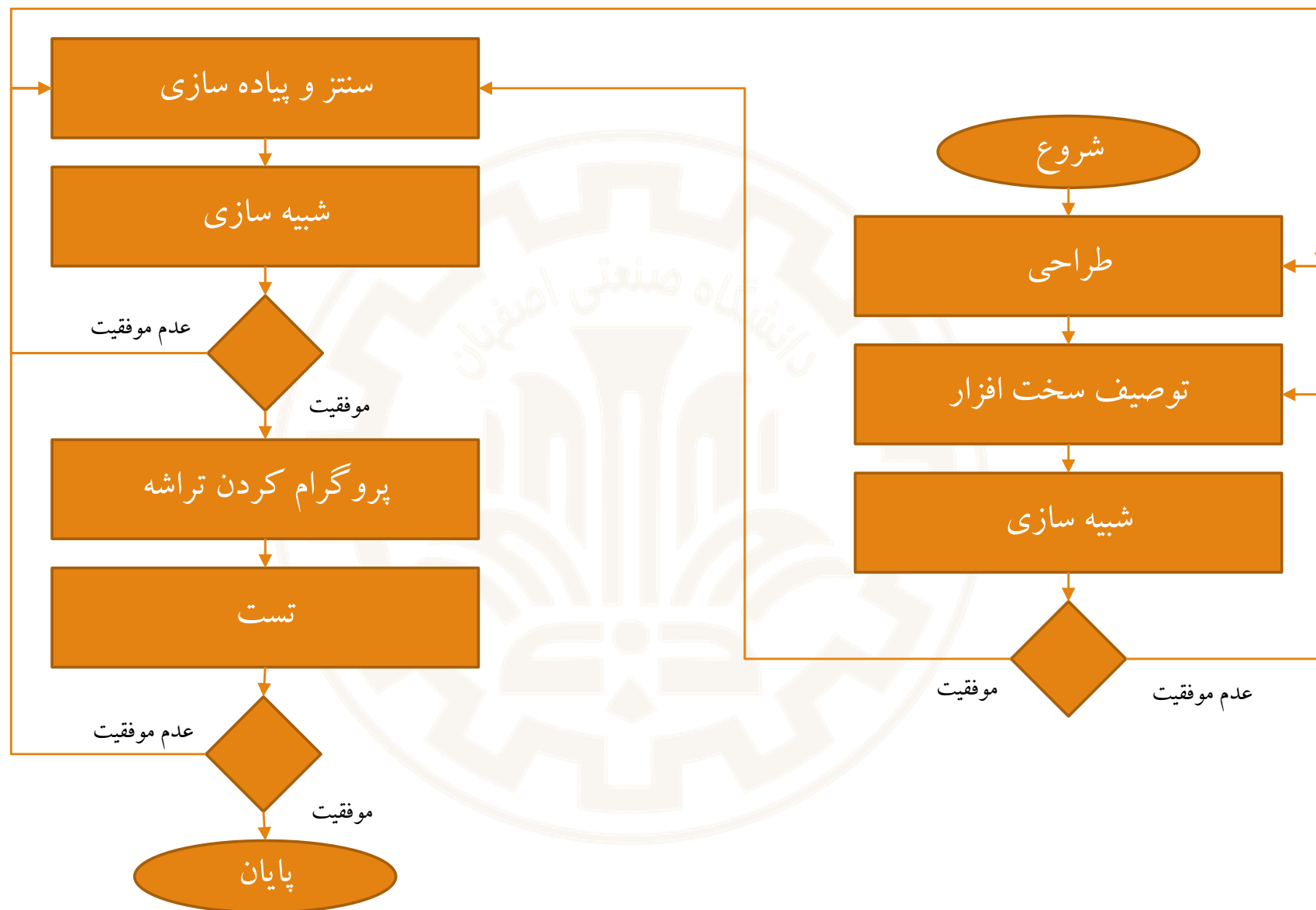
مثال (ادامه)

- نگه دار نوع SR

توصیف در سطح ترانزیستور برای طراحی با FPGA کاربردی ندارد.

روندنمای طراحی سخت افزار با FPGA

مقادیر سیگنال

مقدار	توضیحات
0	صفر منطقی
1	یک منطقی
z	شناور
x	نامشخص

سطوح توان سیگنال

سطح	توضیحات
Supply	تغذیه کننده
Strong	تغذیه کننده
Pull	تغذیه کننده
Large	ذخیره کننده
Weak	ذخیره کننده
Medium	ذخیره کننده
Small	ذخیره کننده
Highz	مقاومت زیاد

انواع متغیر

- سیم: دقیقاً مانند یک سیم عمل می کند که همواره باید به آن یک مقدار تغذیه شود. در غیر این صورت مقدار آن Z خواهد بود.

wire a;

- متغیر حافظه دار: مقدار آن همواره برابر مقداری است که در آخرین انتساب به آن داده شده است. مقدار پیش فرض آن ها X است.

reg b;

- متغیر reg لزوماً معادل سخت افزار یک ثبات نیست.

انواع متغیر (ادامه)

• بردار:

```
wire [7:0] c;  
reg [0:31] d;
```

• امکان دسترسی انتخابی وجود دارد:

```
c[7]  
d[5:8]
```


انواع متغیر (ادامه)

- اعداد صحیح

```
integer cnt;
```

- اعداد حقیقی

```
real pi;
```

- آرایه

```
integer x [0:7];  
reg [0:3] port_id [9:0];
```


انواع متغیر (ادامه)

• زمان

```
time sim_time;
```


روش های مقداردهی

• اعداد:

`<size>`<base><num>`

`4`b11?0`

`12`haxc`

`-16`d2_439`

- علامت سوال معادل Z است.
- در مبنای ۱۶ هر رقم X و یا Z معادل ۴ بیت هستند.
- در مقداردهی اگر بیت پرارزش 0، X و یا Z باشد به تمام بیت های بالا دست سرایت می کند اما اگر یک باشد مابقی بیت ها صفر خواهند شد.

قواعد نامگذاری

- ترکیب حروف، اعداد، _ و \$
- حساس به حروف کوچک و بزرگ
- حرف اول نمی تواند عدد و یا \$ باشد.
- استفاده از کلمات کلیدی مجاز نیست.
- شناسه مرکب:

New-Name

- معنادار بودن نامگذاری

کلمات کلیدی

always	endmodule	large	reg	tranif0
and	endprimitive	macromodule	release	tranif1
assign	endspecify	nand	repeat	tri
attribute	endtable	negedge	rnmos	tri0
begin	endtask	nmos	rpmos	tri1
buf	event	nor	rtran	triand
bufif0	for	not	rtranif0	trior
bufif1	force	notif0	rtranif1	triereg
case	forever	notif1	scalared	unsigned
casex	fork	or	signed	vectored
casez	function	output	small	wait
cmos	highz0	parameter	specify	wand
deassign	highz1	pmos	specparam	weak0
default	if	posedge	strength	weak1
defparam	ifnone	primitive	strong0	while
disable	initial	pull0	strong1	wire
edge	inout	pull1	supply0	wor
else	input	pulldown	supply1	xnor
end	integer	pullup	table	xor
endattribute	join	rcmos	task	
endcase	medium	real	time	
endfunction	module	realtime	tran	

عناصر پایه

Primitive	Description	Outputs	Inputs
and	and	output	in1, ..., inN
nand	nand	output	in1, ..., inN
or	or	output	in1, ..., inN
nor	nor	output	in1, ..., inN
xor	xor	output	in1, ..., inN
xnor	xnor	output	in1, ..., inN
buf	buffer input	output	input
bufif0	buffer input if 0, otherwise hi-z	output	input, control
bufif1	buffer input if 1, otherwise hi-z	output	input, control
not	not input	output	input
notif0	not input if 0, otherwise hi-z	output	input, control
notif1	not input if 1, otherwise hi-z	output	input, control
pulldown	Pulldown to supply 0	output	none
pullup	Pullup to supply 1	output	none
nmos	Unidirectional NMOS transistor	output	input, gate
pmos	Unidirectional PMOS transistor	output	input, gate
cmos	Unidirectional CMOS transistor	output	input, ngate, pgate
nmos	Unidirectional NMOS transistor (resistive)	output	input, gate
rpmos	Unidirectional PMOS transistor (resistive)	output	input, gate
rcmos	Unidirectional CMOS transistor (resistive)	output	input, ngate, pgate
tran	Bi-directional pass gate	inout, inout	none
tranif0	Bi-directional pass (if 0) gate	inout, inout	control
tranif1	Bi-directional pass (if 1) gate	inout, inout	control
rtran	Bi-directional pass gate (resistive)	inout, inout	none
rtranif0	Bi-directional pass (if 0) gate (resistive)	inout, inout	control
rtranif1	Bi-directional pass (if 1) gate (resistive)	inout, inout	control

عملگرها

• تک عملوندی: $!$, \sim , $\&$, $|$, $^$

• دو عملوندی: $+$, $-$, $*$, $/$, $\%$, $\&$, $|$, $^$, \sim , $\&\&$, $||$, $<<$, $>>$, $<$, $>$, $<=$, $>=$, $!=$, $==$, $===$, $!==$

• سه عملوندی: $x?y:z$

• الحاق: $\{x, y\}$

• تکرار: $\{i\{x\}\}$

ماژول

- هر ماژول توصيف كننده يك بلوك سخت افزاري با عملکرد و اتصالات مشخص است.

```
module <name> [(<port_list>)];
```

```
...
```

```
    [<ports and variables>]
```

```
...
```

```
    [< implementation>]
```

```
...
```

```
endmodule
```

```
module SR_Latch(Q, Qbar, Sbar, Rbar);  
    output Q, Qbar;  
    input Sbar, Rbar;  
    nand n1(Q, Sbar, Qbar);  
    nand n2(Qbar, Rbar, Q);  
endmodule
```


فراخوانی ماژول

- پس از تعریف یک ماژول باید متناسب با بلوک های سخت افزاری موجود در طرح، این ماژول فراخوانی گردد.

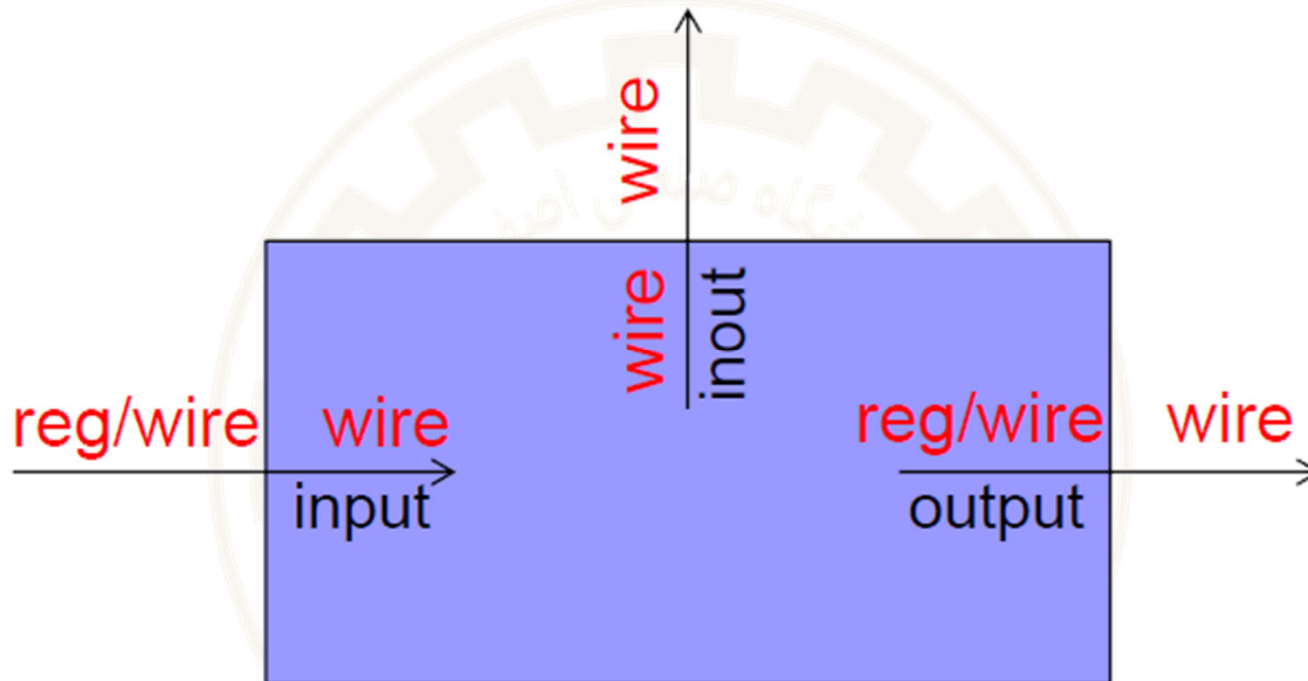
`<module_name> <instance_name>[(port_mapping)];`

- به این کار Instantiation گویند.
- به ازای هر فراخوانی یک Instance مستقل ایجاد می گردد.
- ماژول ها در سلسله مراتب طراحی می توانند به صورت تو در تو درون ماژول های دیگر فراخوانی شوند.
- تعریف ماژول نمی تواند درون یک ماژول دیگر قرار گیرد.

پورت

- برای ارتباط دادن ماژول با ماژول های سطح بالاتر در سلسله مراتب طرح به کار می رود.
- انواع:
 - input
 - output
 - inout
- وجود پورت در ماژول اختیاری است به گونه ای که مثلاً ماژول سطح بالا در شبیه سازی پورت ندارد.

قواعد اتصال پورت ها

نحوه اتصال پورت ها

- بر اساس ترتیب

```
SR_Latch L1(L1_Q, L1_Qbar, L1_Sbar, L1_Rbar)
```

- بر اساس نام

```
SR_Latch L2(.Sbar(L2_Sbar),  
             .Rbar(L2_Rbar),  
             .Q(L2_Q),  
             .Qbar(L2_Qbar));
```

- نمی توان به صورت ترکیبی از هر دو روش پورت ها را متصل نمود.
- در روش دوم ممکن است تعدادی از پورت ها متصل نشوند.